

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 7.

(Ἐπὶ παντὸς ζητήματος, ἀφορῶντος καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, ἢ γνώμη τῶν εἰδημόνων εἶναι προτιμότερα τῆς γνώμης τοῦ πλήθους).

ΣΩ. Ἐμπρὸς λοιπὸν, πῶς πάλιν τὰ τοιαῦτα ἐλέγοντο ; Εἷς ἄνθρωπος, ὁ ὅποιος γυμνάζεται καὶ καταγίνεται εἰς αὐτό, ποῖον ἐκ τῶν δύο, προσέχει εἰς τὸν ἔπαινον καὶ τὴν κατηγορίαν καὶ τὴν γνώμην παντὸς ἀνδρὸς ἢ εἰς τὸν ἔπαινον καὶ τὴν κατηγορίαν καὶ τὴν γνώμην ἑνὸς μόνου ἀνδρὸς, ἐκείνου ὁ ὅποιος ἤθελε τύχει γὰρ εἶναι ἰατρὸς ἢ διδάσκαλος τῆς γυμναστικῆς ;

ΚΡ. Πρέπει γὰρ προσέχει εἰς τὴν γνώμην ἑνὸς μόνου.

ΣΩ. Λοιπὸν πρέπει γὰρ φοβῆται τὰς κατηγορίας καὶ γὰρ δέχεται τοὺς ἐπαίνους τοῦ ἑνὸς μόνου ἐκείνου καὶ ὄχι τῶν πολλῶν.

ΚΡ. Εἶναι ὀλοφάνερον τοῦτο.

ΣΩ. Κατὰ τοῦτον λοιπὸν τὸν τρόπον πρέπει γὰρ πράττειν καὶ γὰρ γυμνάζεται καὶ γὰρ τρώγει βεβαίως καὶ γὰρ πίνει, ὅπως ἤθελε φανῆ καλὸν εἰς τὸν ἕνα, δηλ. τὸν ὠρισμένον διὰ τὸ ἔργον τοῦτο καὶ τὸν εἰδήμονα μᾶλλον παρὰ εἰς ὄλους τοὺς ἄλλους.

ΚΡ. Μάλιστα.

ΣΩ. Ἐχει καλῶς. Ἐὰν δὲ δὲν ὑπακούσῃ εἰς τὸν ἕνα καὶ περιφρονήσῃ τὴν γνώμην του καὶ τοὺς ἐπαίνους, ἂν παραδεχθῇ δὲ τοὺς λόγους τῶν πολλῶν καὶ μηδὲν ἐννοούντων, ἄράγε δὲν θὰ πάθῃ κανὲν κακόν ;

ΚΡ. Πῶς βέβαια ὄχι ;

ΣΩ. Ποῖον δὲ εἶναι τὸ κακὸν τοῦτο, καὶ ποῦ ἀναφέρεται, καὶ εἰς ποῖον πρᾶγμα ἀποβλέπει τοῦ μὴ ὑπακούοντος ;

ΚΡ. Εἶναι φανερόν, ὅτι ἀποβλέπει εἰς τὸ σῶμα· διότι τοῦτο καταστρέφει.

ΣΩ. Καλῶς λέγεις· λοιπὸν καὶ τὰ ἄλλα, ὦ Κρίτων, τοιοῦτοτρόπως ἔχουν, ἵνα μὴ ἐξετάζωμεν ὅλα λεπτομερῶς καὶ μάλιστα καὶ περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων καὶ αἰσχυρῶν καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, περὶ τῶν ὁποίων ἡμεῖς τώρα σκεπτόμεθα, ποῖον ἐκ τῶν δύο, πρέπει γὰρ πειθώμεθα ἡμεῖς εἰς τὴν γνώμην τῶν πολλῶν καὶ γὰρ φοβούμεθα αὐτήν, ἢ εἰς τὴν γνώμην τοῦ ἑνός, ἐὰν ὑπάρχῃ κάποιος εἰδήμων, τὸν ὅποιον πρέπει καὶ γὰρ ἐντρεπώμεθα καὶ γὰρ φοβούμεθα μᾶλλον ἢ ὄλους τοὺς ἄλλους ; Τοῦτον δέ, ἐὰν δὲν ἀκολουθή-

λουθήσομεν, διαφθεροῦμεν ἐκεῖνο καὶ λωβησόμεθα, ὃ τῷ μὲν δικαίῳ βέλτιον ἐγίγνετο, τῷ δὲ ἀδίκῳ ἀπώλλυτο. Ἡ οὐδέν ἐστι τοῦτο ;

ΚΡ. Οἶμαι ἔγωγε, ὦ Σώκρατες.

VIII. ΣΩ. Φέρε δὴ, εἰάν τὸ ὑπὸ τοῦ ὑγιεινοῦ μὲν βέλτιον γιγνόμενον, ὑπὸ τοῦ νοσώδους δὲ διαφθειρόμενον διολέσωμεν πεινθόμενοι μὴ τῇ τῶν ἐπαϊόντων δόξῃ, ἄρα βιω-
Ε τὸν ἡμῖν ἐστὶν | διεφθαρμένου αὐτοῦ ; Ἔστι δέ που τοῦτο σῶμα ἢ οὐχί ;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν βιωτὸν ἡμῖν ἐστὶν μετὰ μοχθηροῦ καὶ διεφθαρμένου σώματος ;

ΚΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Ἄλλὰ μετ' ἐκείνου ἄρ' ἡμῖν βιωτὸν διεφθαρμένου, ὡς τὸ ἀδικον μὲν λωβᾶται, τὸ δὲ δίκαιον ὀνίνησιν ; Ἡ φαν-
λότερον ἡγούμεθα εἶναι τοῦ σώματος ἐκεῖνο, ὅτι ποτ' ἐστὶ
48 τῶν | ἡμετέρων, περὶ δ' ἢ τε ἀδικία καὶ ἢ δικαιοσύνη ἐστίν ;

ΚΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Ἄλλὰ τιμιώτερον ;

ΚΡ. Πολύ γε.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα, ὦ βέλτιστε, πάννυ ἡμῖν οὕτω φροντιστέον, τί ἐροῦσιν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς, ἀλλ' ὅτι ὁ ἐπαίων περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, ὃ εἷς καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια. Ὡστε πρῶτον μὲν ταύτῃ οὐκ ὀρθῶς εἰσηγεῖ, εἰσηγούμενος τῆς τῶν πολλῶν δόξης δεῖν ἡμᾶς φροντίζειν περὶ τῶν δικαίων καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ τῶν ἐναντίων. Ἄλλὰ μὲν δὴ,
B φαίη γ' ἂν τις, οἷοί τε εἰσιν ἡμᾶς οἱ πολλοὶ | ἀποκτιννύ-
ναι. Δῆλα δὴ καὶ ταῦτα.

ΚΡ. Φαίη γὰρ ἂν, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἀληθῆ λέγεις. Ἄλλ', ὦ θαυμάσιε, οὗτός τε ὁ λόγος, ὃν διεληλύθαμεν, ἔμοιγε δοκεῖ ὁμοῖος εἶναι [τῷ] καὶ

σωμεν, θὰ καταστρέψωμεν καὶ θὰ βλάψωμεν, ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον μὲ τὸ δίκαιον μὲν εὐρίσκομεν εἰς τὰς προηγουμένας συζητήσεις μας ὅτι ἐγένετο καλύτερον, μὲ τὸ ἀδίκον δὲ κατεστρέφετο ; Ἡ μήπως τοῦτο δὲν εἶναι τίποτε ;

ΚΡ. Ἐγὼ τουλάχιστον νομίζω, ὅτι εἶναι κάτι τι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 8.

(Ἔστι ἐνδιαφέρει δὲν εἶναι τὸ ζῆν, ἀλλὰ τὸ εὖ ζῆν).

ΣΩ. Ἄς ἐξακολουθήσωμεν ἤδη, ἐὰν ἐκεῖνο, τὸ ὅποῖον ὑπὸ μὲν τῆς υἰείας γίνεται καλύτερον ὑπὸ δὲ τῆς νόσου καταστρέφεται, καταστρέψωμεν καθ' ὁλοκληρίαν μὴ ὑπακούοντες εἰς τὴν γνώμην τῶν εἰδημόνων, ἀρὰ γε εἶναι δυνατὸν εἰς ἡμᾶς νὰ ζήσωμεν, ὅταν αὐτὸ εἶναι κατεστραμμένον ; Εἶναι δὲ βεβαίως τοῦτο τὸ σῶμα ἢ ὄχι ;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Ἀρὰ γε λοιπὸν δυνάμεθα ἡμεῖς νὰ ζήσωμεν μὲ ἀσθενικὸν καὶ ἀθλιὸν σῶμα ;

ΚΡ. Κατ' οὐδένα τρόπον.

ΣΩ. Ἀλλὰ δυνάμεθα λοιπὸν νὰ ζήσωμεν ἡμεῖς μὲ ἐκεῖνο, ὅταν εἶναι κατεστραμμένον, τὸ ὅποῖον ἢ μὲν ἀδικία καταστρέφει, ἢ δὲ δικαιοσύνη ὠφελεῖ ; Ἡ νομίζομεν, ὅτι ἐκεῖνο εἶναι εὐτελέστερον ἀπὸ τὸ σῶμα, οἷονδὴποτε μέρος εἶναι ἐκ τῶν ἰδικῶν μας πραγμάτων, περὶ τὸ ὅποῖον στρέφεται καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀδικία ;

ΚΡ. Κατ' οὐδένα τρόπον.

ΣΩ. Ἀλλὰ πολυτιμότερον ;

ΚΡ. Πολὺ βεβαίως.

ΣΩ. Δὲν πρέπει λοιπὸν, ὦ φίλτατε, νὰ φροντίζωμεν ἡμεῖς τί θὰ εἶπουν οἱ πολλοὶ δι' ἡμᾶς, ἀλλὰ τί θὰ εἴπῃ ὁ εἰδημόνων διὰ τὰ δίκαια καὶ ἀδίκαια, ὁ εἷς, καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια. Ὡστε πρῶτον μὲν δὲν συμβουλεύεις ὀρθῶς τοιοῦτοτρόπως, συμβουλεύων, ὅτι πρέπει ἡμεῖς νὰ φροντίζωμεν διὰ τὴν γνώμην τῶν πολλῶν ἐν σχέσει πρὸς τὰ δίκαια καὶ καλὰ καὶ ἀγαθὰ καὶ τὰ ἐναντία. Ἀλλ' ὅμως πράγματι θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ εἶναι ἱκανοὶ οἱ πολλοὶ νὰ μᾶς φονεύουν.

ΚΡ. Καὶ αὐτὰ εἶναι ὀλοφάνερα· θὰ ἠδύνατό τις βεβαίως νὰ εἴπῃ αὐτό.

ΣΩ. Ἀληθῆ λέγεις· ἀλλ' ὦ καλέ μου ἄνθρωπε, καὶ ὁ λόγος οὗτος, τὸν ὅποῖον ἔχομεν ἐξετάσει, φαίνεται εἰς ἐμὲ ὅτι εἶναι ὅμοιος μὲ τὸν πρότερον, καὶ τὸν ἐξῆς πάλιν ἐξέ-

πρότερον· καὶ τόνδε αὖ σκόπει, εἰ ἔτι μένει ἡμῖν ἢ οὐ, ὅτι οὐ τὸ ζῆν περὶ πλείστου ποιητέον, ἀλλὰ τὸ εὖ ζῆν.

ΚΡ. Ἀλλὰ μένει.

ΣΩ. Τὸ δὲ εὖ καὶ καλῶς καὶ δικαίως ὅτι ταῦτόν ἐστιν, μένει ἢ οὐ μένει;

ΚΡ. Μένει.

ΙΧ. ΣΩ. Οὐκοῦν ἐκ τῶν ὁμολογουμένων τοῦτο σκεπτέον, C
 πότερον δίκαιον ἐμὲ ἐνθένδε πειραῖσθαι ἐξιέναι μὴ | ἀφιέν-
 των Ἀθηναίων ἢ οὐ δίκαιον· καὶ εἰ μὲν φαίνεται δίκαιον,
 πειρώμεθα, εἰ δὲ μὴ, ἐῷμεν. Ἄς δὲ σὺ λέγεις τὰς σκέψεις
 περὶ τε ἀναλώσεως χρημάτων καὶ δόξης καὶ παίδων τρο-
 φῆς, μὴ ὡς ἀληθῶς ταῦτα, ὧς Κρίτων, σκέμματα ἢ τῶν ῥα-
 δίως ἀποκτιννύντων καὶ ἀναβιωσκομένων γ' ἄν, εἰ οἷοί
 τ' ἦσαν, οὐδενὶ ξὺν νῶ, τούτων τῶν πολλῶν. Ἡμῖν δ', ἐπειδὴ
 ὁ λόγος οὕτως αἰρεῖ, μὴ οὐδὲν ἄλλο σκεπτέον ἢ ἢ ὅπερ νῦν
 δὴ ἐλέγομεν, πότερον δίκαια πράξομεν καὶ χρήματα τελούν-
 D
 τες τούτοις τοῖς ἐμὲ | ἐνθένδε ἐξάξουσι καὶ χάριτας, καὶ
 αὐτοὶ ἐξάγοντές τε καὶ ἐξαγόμενοι, ἢ τῇ ἀληθείᾳ ἀδικήσο-
 μεν πάντα ταῦτα ποιοῦντες· κἂν φαινώμεθα ἄδικοι αὐτὰ ἐρ-
 γαζόμενοι, μὴ οὐ δέη ὑπολογίζεσθαι οὐτ' εἰ ἀποθνήσκειν
 δεῖ παραμένοντας καὶ ἡσυχίαν ἄγοντας, οὐτε ἄλλο ὀτιοῦν
 πάσχειν πρὸ τοῦ ἀδικεῖν.

ΚΡ. Καλῶς μὲν μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ Σώκρατες. Ὅρα
 δέ, τί δρωμεν.

ΣΩ. Σκοπῶμεν, ὦ ἀγαθέ, κοινῇ, καὶ εἴ πη ἔχεις ἀντι-
 E
 λέγειν ἐμοῦ λέγοντος, ἀντίλεγε, καὶ σοὶ πείσομαι· εἰ δὲ | μὴ,
 παῦσαι ἤδη, ὦ μακάριε, πολλάκις μοι λέγων τὸν αὐτόν

ταζε, ἂν παραδεχώμεθα ἡμεῖς ἀκόμη ἢ ὄχι, ὅτι δὲν πρέπει νὰ φροντίζη κανεὶς πάρα πολὺ διὰ τὸ ζῆν, ἀλλὰ διὰ τὸ καλῶς ζῆν.

ΚΡ. Τὸ παραδεχόμεθα.

ΣΩ. Τὸ δὲ καλῶς καὶ ὠραῖα καὶ δικαίως ζῆν, ὅτι εἶναι τὸ ἴδιον τὸ παραδεχόμεθα ἢ ὄχι;

ΚΡ. Τὸ παραδεχόμεθα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 9.

(Τὸ μόνον ἐξεταστέον ζήτημα εἶναι, ἂν εἶναι δίκαιον ἢ ἄδικον νὰ δραπετεύσῃ ὁ Σωκράτης παρὰ τὴν θέλησιν τῶν Ἀθηναίων).

ΣΩ. Λοιπὸν ὕστερα ἀπὸ αὐτά, τὰ ὁποῖα παραδεχόμεθα, τοῦτο πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν, εἶναι δίκαιον νὰ προσπαθῶ ἐγὼ νὰ ἐξέρχωμαι ἀπὸ ἐδῶ, χωρὶς νὰ μὲ ἀφήνουν οἱ Ἀθηναῖοι ἢ ὄχι; Καὶ ἐὰν μὲν φαίνεται δίκαιον, ἄς προσπαθῶμεν, εἰδὲ μή, ἄς τ' ἀφήνωμεν. Αἱ δὲ σκέψεις τὰς ὁποίας σὺ λέγεις καὶ περὶ δαπάνης χρημάτων καὶ περὶ τῆς γνώμης τοῦ κόσμου, ὅτι μὲ ἐγκατελείψατε καὶ περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν παίδων, πρόσεχε μήπως πράγματι αὐτά, ὦ Κρίτων, εἶναι θεωρίαι ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι καταδικάζουν εἰς θάνατον καὶ οἱ ὁποῖοι βεβαίως θὰ ἐπανέφερον εἰς τὴν ζωὴν, ἐὰν ἦσαν ἱκανοί, ἀνευ οὐδεμιᾶς σκέψεως, δηλ. τούτων τῶν πολλῶν. Ἡμεῖς δὲ πρόσεχε μήπως, ἐπειδὴ τοιουτοτρόπως μᾶς πείθει ὁ ὀρθὸς λόγος, τίποτε ἄλλο δὲν πρέπει νὰ σκεπτόμεθα παρὰ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πρὸ ὀλίγου ἐλέγομεν, ποῖον ἐκ τῶν δύο, θὰ πράξωμεν δίκαιον καὶ χρήματα πληρώνοντες εἰς τούτους, οἱ ὁποῖοι θὰ μὲ ἐξαγάγουν ἀπὸ ἐδῶ καὶ εὐγνωμοσύνην ὀφείλοντες, καὶ σεῖς φροντίζοντες διὰ τὴν δραπετεύσιν ἀπὸ τὰς φυλακάς καὶ ἐγὼ παραδεχόμενος αὐτήν, ἢ τῇ ἀλγίθειᾳ θὰ ἀδικήσωμεν πάντα ταῦτα ποιοῦντες; καὶ ἂν φαίνεται ὅτι αὐτά, τὰ ὁποῖα πράττομεν, εἶναι ἄδικα, πρόσεχε μήπως δὲν πρέπει νὰ ὑπολογίζωμεν οὔτε ἂν πρέπει νὰ ἀποθνήσκωμεν παραμένοντες καὶ ἡσυχάζοντες, οὔτε ἄλλο ὅτιδήποτε νὰ πάσχωμεν ἐμπρὸς εἰς τὴν ἀδικίαν.

ΚΡ. Καλῶς μὲν μοῦ φαίνεται, ὅτι λέγεις, ὦ Σωκράτη; πρόσεχε δὲ τί πρέπει νὰ κάμνωμεν.

ΣΩ. Ἄς ἐξετάζωμεν, ὦ φίλτατε, ἀπὸ κοινοῦ, καὶ ἂν ἔχῃς κάπου νὰ ἀντιλέγῃς, ὅταν ἐγὼ λέγω, νὰ ἀντιλέγῃς καὶ θὰ πεισθῶ εἰς σέ, εἰδὲ μή, παῦσε πλέον, ὦ καλότυχε, νὰ

λόγον, ὡς χρῆ ἐνθένδε ἀκόντων Ἀθηναίων ἐμὲ ἀπιέναι·
ὡς ἐγὼ περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι πείσας σε ταῦτα πράττειν,
ἀλλὰ μὴ ἄκοντος. "Ὅρα δὲ δὴ τῆς σκέψεως τὴν ἀρχήν, ἐάν
49 σοι ἱκανῶς λέγηται, καὶ πειρῶ ἀποκρίνεσθαι τὸ | ἐρωτώ-
μενον, ἢ ἂν μάλιστα οἴῃ.

ΚΡ. Ἀλλὰ πειράσομαι.

Χ. ΣΩ. Οὐδενὶ τρόπῳ φαμέν ἐκόντας ἀδικητέον εἶναι,
ἢ τινὶ μὲν ἀδικητέον τρόπῳ, τινὶ δὲ οὐ ; "Ἡ οὐδαμῶς τό γε
ἀδικεῖν οὔτε ἀγαθὸν οὔτε καλόν, ὡς πολλάκις ἡμῖν καὶ ἐν
τῷ ἐμπροσθεν χρόνῳ ὁμολογήθη ; [ὅπερ καὶ ἄρτι ἐλέ-
γετο]· ἢ πᾶσαι ἡμῖν ἐκεῖναι αἱ πρόσθεν ὁμολογίαι ἐν ταῖσδε
ταῖς ὀλίγαις ἡμέραις ἐκκεχυμέναι εἰσίν, καὶ πάλαι, ὧ Κρί-
B των, ἄρα τηλικοῖδε γέροντες ἄνδρες πρὸς ἀλλήλους σπουδῆ |
διαλεγόμενοι ἐλάθομεν ἡμᾶς αὐτοὺς παίδων οὐδὲν διαφέ-
ροντες ; "Ἡ παντὸς μᾶλλον οὕτως ἔχει, ὥσπερ τότε ἐλέγετο
ἡμῖν, εἴτε φασὶν οἱ πολλοὶ εἴτε μή, καὶ εἴτε δεῖ ἡμᾶς ἔτι
τῶνδε χαλεπώτερα πάσχειν εἴτε καὶ προῖότερα, ὅμως τό γε
ἀδικεῖν τῷ ἀδικοῦντι καὶ κακὸν καὶ αἰσχρὸν τυγχάνει ὄν
παντὶ τρόπῳ ; Φαμέν ἢ οὐ ;

ΚΡ. Φαμέν.

ΣΩ. Οὐδαμῶς ἄρα δεῖ ἀδικεῖν.

ΚΡ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Οὐδὲ ἀδικούμενον ἄρα ἀνταδικεῖν, ὡς οἱ πολλοὶ
C οἴονται, ἐπειδὴ γε οὐδαμῶς δεῖ | ἀδικεῖν.

ΚΡ. Οὐ φαίνεται.

ΣΩ. Τί δὲ δῆ ; Κακουργεῖν δεῖ, ὧ Κρίτων, ἢ οὐ ;

ΚΡ. Οὐ δεῖ δήπου, ὧ Σώκρατες.

μοῦ λέγῃς πάντοτε τὸν ἴδιον λόγον, ἔτι δηλ. πρέπει ἐγὼ νὰ φύγω ἀπὸ ἐδῶ παρὰ τὴν θέλησιν τῶν Ἀθηναίων· διότι ἐγὼ ἐνδιαφέρομαι νὰ πράττῃς ταῦτα, ἀφοῦ πεισθῆς καὶ ὄχι παρὰ τὴν θέλησίν σου· πρόσεχε λοιπὸν τὴν ἀρχὴν τῆς σκέψεως, ἂν σοῦ φαίνεται ὅτι λέγεται ὀρθῶς, καὶ προσπάθει νὰ ἀποκρίνεσαι εἰς ὅ,τι ἐρωτᾷσαι, ὅπως θὰ νομίζῃς καλύτερον.

ΚΡ. Θὰ προσπαθῆσω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 10.

(Οὐδέποτε ὀφείλομεν νὰ ἀνταποδίδωμεν κακὸν ἀντὶ κακοῦ).

ΣΩ. Δυσχυριζόμεθα, ἔτι κατ' οὐδένα τρόπον δὲν πρέπει νὰ ἀδικῶμεν θεληματικῶς, ἢ κατὰ τινα μὲν τρόπον, ὅτι πρέπει νὰ ἀδικῶμεν, κατὰ τινα δὲ ὄχι; Ἡ ἢ ἀδικία δὲν εἶναι βέβαια ὅλως διόλου οὔτε ἀγαθὸν οὔτε ὠραῖον πράγμα, ὅπως πολλὰς φορὰς κατὰ τὸν προηγούμενον χρόνον συνεφωνήθη ἀπὸ ἡμᾶς; [Πράγμα τὸ ὅποιον καὶ πρὸ ὀλίγου ἐλέγετο] ἢ ὅλαι ἐκεῖναι αἱ προηγούμεναι συμφωνίαι εἰς τόσον ὀλίγας ἡμέρας ἔχουν λησμονηθῆ ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ πρὸ πολλοῦ, ὦ Κρίτων, ὡς φαίνεται, ἐνῶ εἴμεθα εἰς τσιαύτην ἡλικίαν, γέροντες ἄνθρωποι, ἐνῶ συζητοῦμεν ἀναμεταξύ μας σοβαρῶς, δὲν ἐννοήσαμεν, ὅτι ὅλως διόλου δὲν διαφέρομεν ἀπὸ παιδιᾶ; Ἡ περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο πράγμα ἔτσι ἔχει τὸ πράγμα, ὅπως τότε ἐλέγετο ἀπὸ ἡμᾶς; Εἴτε παραδέχονται οἱ πολλοί, εἴτε ὄχι, καὶ εἴτε πρέπει ἡμεῖς χειρότερα ἀπὸ αὐτὰ νὰ πάσχωμεν εἴτε καὶ ἐλαφρότερα, ὅμως ἢ ἀδικία βέβαια εἰς τὸν ἀδικοῦντα καὶ κακὸν καὶ αἰσχρὸν τυγχάνει νὰ εἶναι ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν; Παραδεχόμεθα αὐτὰ ἢ ὄχι;

ΚΡ. Παραδεχόμεθα.

ΣΩ. Κατ' οὐδένα τρόπον ἐπομένως δὲν πρέπει κανεὶς νὰ ἀδικῇ.

ΚΡ. Ὁχι βεβαίως.

ΣΩ. Οὐδὲ πρέπει ἐπομένως νὰ ἀποδίδῃ τὸ ἀδικόν, ὅταν ἀδικῆται, ὅπως νομίζουν οἱ πολλοί, ἀφοῦ βέβαια δὲν πρέπει ὅλως διόλου νὰ ἀδικῆ κανεὶς.

ΚΡ. Δὲν φαίνεται, ὅτι πρέπει νὰ ἀνταδικῆ τις, ὅταν ἀδικῆται.

ΣΩ. Τί δὲ λοιπὸν; Πρέπει νὰ διαπράττῃ κανεὶς κακὸν κούργημα;

ΚΡ. Δὲν πρέπει βέβαια, ὦ Σωκράτη.

ΣΩ. Τί δέ ; Ἐντικακουρογεῖν κακῶς πάσχοντα, ὡς οἱ πολλοί φασιν, δίκαιον ἢ οὐ δίκαιον ;

ΚΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Τὸ γάρ που κακῶς ποιεῖν ἀνθρώπους τοῦ ἀδικεῖν οὐδὲν διαφέρει.

ΚΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Οὔτε ἄρα ἀνταδικεῖν δεῖ οὔτε κακῶς ποιεῖν οὐδένα ἀνθρώπων, οὐδ' ἂν ὀτιοῦν πάσχη ὑπ' αὐτῶν. Καὶ ἄρα, ὡς Κρίτων, ταῦτα καθομολογῶν, ὅπως μὴ παρὰ δόξαν ὁμολογήῃς. Οἶδα γάρ, ὅτι ὀλίγοις τισὶ ταῦτα καὶ δοκεῖ καὶ δόξει. Οἷς οὖν οὕτω δέδοκται καὶ οἷς μὴ, τούτοις οὐκ ἔστι κοινὴ βουλή, ἀλλὰ ἀνάγκη τούτους ἀλλήλων καταφρονεῖν, ὀρῶντας τὰ ἀλλήλων βουλευόμενα. Σκόπει δὴ οὖν καὶ σὺ εὖ μάλα, πότερον κοινωνεῖς καὶ ξυνδοκεῖ σοι καὶ ἀρχόμεθα ἐντεῦθεν βουλευόμενοι, ὡς οὐδέποτε ὀρθῶς ἔχοντος οὔτε τοῦ ἀδικεῖν οὔτε τοῦ ἀνταδικεῖν οὔτε κακῶς πάσχοντα ἀμύνεσθαι ἀντιδρῶντα κακῶς· ἢ ἀφίστασαι καὶ οὐ κοινωνεῖς τῆς ἀρχῆς ; Ἐμοὶ | μὲν γὰρ καὶ πάλαι οὕτω καὶ νῦν ἔτι δοκεῖ, σοὶ δὲ εἴ πη ἄλλη δέδοκται, λέγε καὶ δίδασκε. Εἰ δ' ἐμμένεις τοῖς πρόσθε, τὸ μετὰ τοῦτο ἄκουε.

ΚΡ. Ἀλλ' ἐμμένω τε καὶ ξυνδοκεῖ μοι· ἀλλὰ λέγε.

ΣΩ. Λέγω δὴ αὖ τὸ μετὰ τοῦτο, μᾶλλον δ' ἐρωτῶ· πότερον ἂν τις ὁμολογήσῃ τῶ δίκαια ὄντα ποιητέον ἢ ἕξαιρητέον ;

ΚΡ. Ποιητέον.

XI. ΣΩ. Ἐκ τούτων δὴ ἄθρει. Ἀπιόντες ἐνθένδε ἡμεῖς μὴ πείσαντες τὴν | πόλιν πότερον κακῶς τινὰς ποιοῦμεν,

ΣΩ. Τί λοιπόν; Πρέπει, όταν κανείς πάσχη κακόν, νά ανταποδίδῃ τὸ κακόν τοῦτο, ὅπως νομίζουν οἱ πολλοί; Τοῦτο εἶναι δίκαιον ἢ ἀδικον;

ΚΡ. Δὲν εἶναι ὅλως διόλου δίκαιον νά ἀποδίδῃ κακόν ἀντὶ κακοῦ.

ΣΩ. Διότι, ἂν δὲν ἀπατώμαι, τὸ νά κακοποιῆ κανεὶς ἀνθρώπους δὲν διαφέρει διόλου τῆς ἀδικίας.

ΚΡ. Ἄληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Ἐπομένως οὔτε νά ἀποδίδῃ κανεὶς τὸ ἀδικον πρέπει οὔτε νά κακοποιῆ κανένα ἐκ τῶν ἀνθρώπων, ὅτι δήποτε καὶ ἂν πάσχη ἀπὸ αὐτούς. Καὶ πρόσεχε, ὦ Κρίτων, μήπως παραδεχόμενος ταῦτα, τὰ παραδέχεσαι παρὰ τὴν γνώμην σου. Διότι γνωρίζω, ὅτι εἰς ὀλίγους τινὰς ταῦτα φαίνονται ὀρθὰ καὶ θὰ φανῶσιν ὀρθά. Εἰς ὅσους λοιπὸν ἔχει σχηματισθῆ τοιαύτη γνώμη καὶ εἰς ὅσους δὲν ἔχει σχηματισθῆ τοιαύτη γνώμη, εἰς αὐτούς δὲν ὑπάρχει ὁμοφωνία, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νά περιφρονῶσιν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, ὅταν βλέπουν τὰς σχέψεις των. Συλλογίζου λοιπὸν ἤδη καὶ σὺ πολὺ καλὰ, ποῖον ἐκ τῶν δύο, συμμετέχεις τῆς γνώμης μου καὶ συμφωνεῖς καὶ νά ἀρχίσωμεν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀρχὴν σκοπεύμενοι, ὅτι δηλ. οὐδέποτε εἶναι ὀρθὸν οὔτε νά ἀδικῆ κανεὶς οὔτε νά ἀποδίδῃ τὸ ἀδικον οὔτε ὅταν κακοποιῆται νά ἀμύνεται κακοποιῶν καὶ αὐτὸς ἢ διαφωνεῖς καὶ δὲν συμφωνεῖς πρὸς τὴν ἀρχὴν ταύτην; Διότι ἐγὼ καὶ πρὸ πολλοῦ καὶ τώρα ἔχω αὐτὴν τὴν γνώμην, σὺ δὲ ἂν ἔχῃς σχηματίσει καμμίαν ἄλλην γνώμην, νά λέγῃς καὶ νά μάς διαφωτίζῃς· ἔάν δὲ μένης σταθερὸς εἰς τὰ προηγούμενα, τὰ κατόπιν ἄκουε.

ΚΡ. Ἄλλὰ μένω σταθερὸς καὶ συμφωνῶ.

ΣΩ. Λέγω λοιπὸν τὰ μετὰ τοῦτο ἢ μάλλον ἐρωτῶ· ὅσα συμφωνήσῃ κανεὶς μὲ κάποιον ὅτι εἶναι δίκαια, αὐτὰ πρέπει νά ἐκτελῆ ἢ νά ἐξαπατᾷ αὐτόν;

ΚΡ. Πρέπει νά τὰ πράττῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 11.

(Ὁ Κρίτων προτείνει εἰς τὸν Σωκράτη ἀδικίαν κατὰ τοῦ πλέον σεβαστοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον, δηλαδὴ κατὰ τῶν Νόμων καὶ τῆς Πατρίδος).

ΣΩ. Σύμφωνα λοιπὸν πρὸς ὅσα παρεδέχθημεν σχέψου· ἔάν φύγωμεν ἡμεῖς ἀπὸ ἐδῶ χωρὶς νά πείσωμεν τὴν πόλιν,

καὶ ταῦτα οὓς ἤκιστα δεῖ, ἢ οὐ ; Καὶ ἐμμένομεν οἷς ἀμολογήσαμεν δικαίοις οὖσιν ἢ οὐ ;

ΚΡ. Οὐκ ἔχω, ὦ Σώκρατες, ἀποκρίνασθαι πρὸς ὃ ἐρωτᾶς· οὐ γὰρ ἐννοῶ.

ΣΩ. Ἄλλ' ὧδε σκοπεῖ. Εἰ μέλλουσιν ἡμῖν ἐνθένδε εἶτε ἀποδιδράσκειν, εἴθ' ὅπως δεῖ ὀνομάσαι τοῦτο, ἐλθόντες οἱ νόμοι καὶ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ἐπιστάντες ἔροιντο· εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, τί ἐν νῶ ἔχεις ποιεῖν ; Ἄλλο τι ἢ τούτῳ τῷ ἔργῳ, ὦ ἐπιχειρεῖς, διανοεῖ τούς τε νόμους | ἡμᾶς ἀπολέσαι καὶ ξύμπασαν τὴν πόλιν τὸ σὸν μέρος ; Ἡ δοκεῖ σοι οἷόν τε ἐτι ἐκείνην τὴν πόλιν εἶναι καὶ μὴ ἀνατετραφῆναι, ἐν ἣ αἱ γεγόμεναι δίκαι μηδὲν ἰσχύουσιν, ἀλλὰ ὑπὸ ἰδιωτῶν ἄκυροί τε γίνονται καὶ διαφθείρονται ; Τί ἐροῦμεν, ὦ Κρίτων, πρὸς ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα ; Πολλὰ γὰρ ἄν τις ἔχοι, ἄλλως τε καὶ ῥήτωρ, εἰπεῖν ὑπὲρ τούτου τοῦ νόμου ἀπολλυμένου, ὃς τὰς δίκας τὰς δικασθείσας προστάττει κυρίας εἶναι. Ἡ ἐροῦμεν πρὸς αὐτούς, ὅτι ἠδίκηει | γὰρ ἡμᾶς ἢ πόλις καὶ οὐκ ὀρθῶς τὴν δίκην ἔκρινεν ; Ταῦτα ἢ τί ἐροῦμεν ;

ΚΡ. Ταῦτα νῆ Δία, ὦ Σώκρατες.

XII. ΣΩ. Τί οὖν, ἂν εἴπωσιν οἱ νόμοι· „ ὦ Σώκρατες, ἢ καὶ ταῦτα ὁμολόγητο ἡμῖν τε καὶ σοί, ἢ ἐμμένειν ταῖς δίκαις αἷς ἂν ἢ πόλις δικάζη ;“ Εἰ οὖν αὐτῶν θαυμάζομεν λεγόντων, ἴσως ἂν εἴποιεν, ὅτι „ ὦ Σώκρατες, μὴ θαύμαζε τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἀποκρίνου, ἐπειδὴ καὶ εἴωθας χρῆσθαι τῷ ἐρωτᾶν τε καὶ ἀποκρίνεσθαι. Φέρε γὰρ, τί ἐγκα-

¹⁾ Εἰς τὰς Ἀθήνας ἂν ποτε προτείνετο ἢ κατάργησις ἢ μεταρρυθμίσις νόμου τινός, ὠρίζοντο ῥήτορες συνήγοροι τοῦ νόμου τούτου, οἵτινες δημοσίᾳ ἀγορεύοντες ὑπερήσπιζον αὐτὸν ἐνώπιον τῶν νομοθετῶν, τοὺς ὁποίους ὁ λαὸς ἐξέλεγεν ἐπὶ τούτῳ κατ' ἔτος.

ποῖον ἐκ τῶν δύο, βλάπτομεν κανένα καὶ μάλιστα ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἐλάχιστα πρέπει νὰ βλάπτωμεν ἢ ὄχι ; Καὶ μένομεν σταθεροὶ εἰς ὅσα συνεφωνήσαμεν ὅτι εἶναι ὀρθὰ ἢ ὄχι :

ΚΡ. Δὲν δύναμαι νὰ ἀποκριθῶ πρὸς ὅ,τι μὲ ἐρωτᾷς· διότι δὲν ἐννοῶ.

ΣΩ. Ἐὰν συλλογίζου ὡς ἐξῆς : ἐάν, ἐνῶ μέλλομεν ἡμεῖς νὰ δραπετεύσωμεν, εἴτε ὅπωςδῆποτε πρέπει νὰ τὸ ὀνομάσωμεν αὐτὸ, ἀφοῦ ἔλθουν οἱ νόμοι καὶ αἱ ἀρχαὶ τῆς πόλεως καὶ ἀφοῦ σταθοῦν πλησίον μας, μᾶς ἐρωτήσουν· «Εἰπέ μου, ὦ Σωκράτη, τί ἔχεις εἰς τὸν νοῦν σου νὰ κάμῃς ; Τί ἄλλο σκέπτεσαι μὲ τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον ἐπιχειρεῖς παρὰ νὰ καταστρέψῃς καὶ ἡμᾶς τοὺς νόμους καὶ τὴν πόλιν ὅλην ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ σέ ; Ἡ σοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀκόμη δυνατόν νὰ ὑπάρχῃ καὶ νὰ μὴ ἔχῃ καταστραφῆ ἐκεῖνη ἢ πόλις εἰς τὴν ὁποῖαν ὅσαι δικαστικαὶ ἀποφάσεις ἔχουν ἐκδοθῆ δὲν ἔχουν καμμίαν ἰσχύν, ἀλλὰ ὑπὸ τῶν ἀπλῶν πολιτῶν ἀκυρώνονται καὶ καταστρέφονται ; Διότι πολλὰ θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ, καὶ μάλιστα ρήτωρ ἰ, πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ νόμου τούτου, ὁ ὁποῖος κινδυνεύει νὰ καταλυθῆ, ὁ ὁποῖος διατάσσει αἱ ἐκδοθεῖσαι δικαστικαὶ ἀποφάσεις νὰ εἶναι ἔγκυροι. Ἡ θὰ εἴπωμεν πρὸς αὐτούς, ὅτι διανοούμεθα νὰ κάμωμεν αὐτά, διότι μᾶς ἠδίκηει ἢ πόλις καὶ δὲν ἐξέδωκεν ὀρθὴν δικαστικὴν ἀπόφασιν :

ΚΡ. Ναὶ μὰ τὸν θεόν, αὐτὰ θὰ εἴπωμεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 12.

(Οἱ Νόμοι, προσωποποιούμενοι, ὑπενθυμίζουν εἰς τὸν Σωκράτη, ὅτι ὀφείλει εἰς αὐτούς τὴν γέννησιν, ἀνατροφὴν, ἐκπαίδευσιν καὶ ὅλα τὰ ἀγαθὰ, ὧν ἀπήλαυσεν εἰς τὴν ζωὴν. Διὰ τοῦτο ὀφείλει ἀπεριόριστον ὑποταγὴν εἰς τὴν Πατρίδα, τὸ ἀγιώτερον καὶ σεμνότερον καὶ τιμιώτερον πάντων).

ΣΩ. Τί λοιπὸν θὰ εἴπωμεν, ἂν εἴπουν οἱ νόμοι· «Ἐγὼ Σωκράτη, ἀλήθεια καὶ αὐταὶ αἱ συμφωνίαι εἶχον γίνεσθαι μεταξὺ ἡμῶν καὶ σοῦ ἢ νὰ μένης σταθερὸς εἰς τὰς δικαστικὰς ἀποφάσεις ὅσας ἐκδίδει ἡ πατρίς ;» Ἐὰν λοιπὸν ἠθέλομεν ἀπορεῖ δι' αὐτούς ὅτι λέγουν τοιαῦτα, ἴσως ἠθέλον εἶπει : «Ἐγὼ Σωκράτη, μὴ παραξενεύεσαι διὰ τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἀποκρίνου, ἀφοῦ μάλιστα συνηθίζεις νὰ κάμῃς χρῆσιν τῆς ἐρωτήσεως καὶ ἀποκρίσεως· ἐμπρὸς λοιπὸν, τί παράπονον ἔχεις

- D λῶν | ἡμῖν καὶ τῇ πόλει ἐπιχειρεῖς ἡμᾶς ἀπολλύναι ; Οὐ
 πρῶτον μὲν σε ἐγεννήσαμεν ἡμεῖς, καὶ δι' ἡμῶν ἐλάμβανεν
 τὴν μητέρα σου ὁ πατήρ καὶ ἐφύτευσέν σε ; Φράσον οὖν,
 τούτοις ἡμῶν, τοῖς νόμοις τοῖς περὶ τοὺς γάμους, μέμ-
 φει τι, ὡς οὐ καλῶς ἔχουσιν ; “Οὐ μέμφομαι“, φαίην
 ἄν. ,, Ἀλλὰ τοῖς περὶ τὴν τοῦ γενομένου τροφήν τε καὶ παι-
 δείαν, ἐν ἧ καὶ σὺ ἐπαιδεύθης ; “Ἡ οὐ καλῶς προσέτατον
 ἡμῶν οἱ ἐπὶ τούτοις τεταγμένοι νόμοι, παραγγέλλοντες τῷ
 πατρί τῷ σῷ σε ἐν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ παιδεύειν ;“
- E „Καλῶς“, | φαίην ἄν. ,, Εἶπεν. Ἐπειδὴ δὲ ἐγένου τε καὶ ἐξε-
 τράφης καὶ ἐπαιδεύθης, ἔχοις ἄν εἰπεῖν πρῶτον μὲν ὡς οὐχὶ
 ἡμέτερος ἦσθα καὶ ἔκγονος καὶ δοῦλος, αὐτός τε καὶ οἱ σοὶ
 πρόγονοι ; Καὶ εἰ τοῦθ' οὕτως ἔχει, ἄρ' ἐξ ἴσου οἶει εἶναι
 σοὶ τὸ δίκαιον καὶ ἡμῖν, καὶ ἅτι' ἄν ἡμεῖς σε ἐπιχειρῶμεν
 ποιεῖν, καὶ σοὶ ταῦτα ἀντιποιεῖν οἶει δίκαιον εἶναι ; “Ἡ
 πρὸς μὲν ἄρα σοὶ τὸν πατέρα οὐκ ἐξ ἴσου ἦν τὸ δίκαιον καὶ
 πρὸς τὸν δεσπότην, εἴ σοι ὢν ἐτύγχανεν, ὥστε, ἅπερ πά-
 σχοις, ταῦτα καὶ ἀντιποιεῖν, οὔτε κακῶς ἀκούοντα ἀντιλέ-
 γειν οὔτε | τυπτόμενον ἀντιτύπειν οὔτε ἄλλα τοιαῦτα πολλά·
 πρὸς δὲ τὴν πατρίδα ἄρα καὶ τοὺς νόμους ἐξέσται σοι,
 ὥστε, εἴαν σε ἐπιχειρῶμεν ἡμεῖς ἀπολλύναι δίκαιον ἡγού-
 μενοι εἶναι, καὶ σὺ δὲ ἡμᾶς τοὺς νόμους καὶ τὴν πατρίδα,
 καθ' ὅσον δύνασαι, ἐπιχειρήσεις ἀνταπολλύναι, καὶ φήσεις
 ταῦτα ποιῶν δίκαια πράττειν, ὁ τῇ ἀληθείᾳ τῆς ἀρετῆς ἐπι-
 μελόμενος ; “Ἡ οὕτως εἶ σοφός, ὥστε λέληθέν σε, ὅτι μη-
 τρός τε καὶ πατρός καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάντων τι-
 μιώτερόν ἐστιν ἢ πατρὶς καὶ σεμνότερον καὶ ἀγιώτερον καὶ
 ἐν | μείζονι μοίρᾳ καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις τοῖς
- B

1) Διὰ τῆς λέξεως μουσικῆ ἐδήλωνον οἱ ἀρχαῖοι ὅλην τὴν
 διανοητικὴν παιδείαν, διὰ δὲ τῆς λέξεως γυμναστικῆ τὴν
 σωματικὴν. Καθ' ὅσον δὲ προώθουσεν αἱ ἐπιστῆμαι, ἡ λέξις ἐδή-
 λωσε τὴν καθ' ἑαυτὴ μουσικὴν. Ἐκ τῶν δύο τούτων νόμων, τῶν
 σχετικῶν πρὸς τοὺς γάμους καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων, οἱ μὲν
 πρῶτοι δὲν ἦσαν ἀναγκαστικοί, ἀλλὰ κανονιστικοί τῶν κατὰ τοὺς
 γάμους διὰ τὸ εἶναι ἔγκυροι καὶ αὐτοὶ καὶ τὰ ἀπ' αὐτῶν συμβαί-

ἐναντίον ἡμῶν καὶ τῆς πόλεως καὶ ἐπιχειρεῖς νὰ μᾶς καταστρέφῃς ; Πρῶτον μὲν δὲν σὲ ἐγεννήσαμεν καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ἡμῶν δὲν ἐλάμβανε τὴν μητέρα σου ὁ πατήρ καὶ σὲ ἔκαμε ; Εἶπε λοιπόν, ἐναντίον τούτων ἐξ ἡμῶν τῶν νόμων τῶν σχετικῶν μὲ τοὺς γάμους ἔχεις κανὲν παράπονον, διότι δῆθεν δὲν ἔχουν καλῶς ;» Δὲν ἔχω κανὲν παράπονον, θὰ ἔλεγον· « Ἄλλὰ ἐναντίον τῶν νόμων τῶν σχετικῶν μὲ τὴν ἀνατροφήν τοῦ γεννηθέντος καὶ τὴν ἐκπαίδευσίν του, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποίαν καὶ σὺ ἐξεπαιδεύθης, ἔχεις κανὲν παράπονον ; Ἡ δὲν προσέτατον καλῶς ἐκείνοι ἐκ τῶν νόμων, οἱ ὅποιοι εἶναι ὠρισμένοι δι' αὐτά, διατάσσοντες τὸν πατέρα σου νὰ σὲ ἐκπαιδεύῃ μὲ γυμναστικὴν καὶ μουσικὴν¹ ;» « Καλῶς προσέτατον », θὰ ἔλεγον : « Ἔστω ἀφοῦ δὲ ἐγεννήθης καὶ ἀνετρέφης καὶ ἐξεπαιδεύθης, πρῶτον μὲν θὰ ἠδύνασο νὰ εἶπῃς ὅτι δὲν ἦσο ἰδικός μας καὶ ἀπόγονος καὶ δοῦλος, καὶ σὺ καὶ οἱ ἰδικοί σου πρόγονοι ; Καὶ ἂν τοῦτο ἔχη τοιοῦτοτρόπως, ἄρᾳ γε νομίζεις, ὅτι σὺ ἔχεις τὰ ἴδια δικαιώματα μὲ ἡμᾶς καὶ ὅσα ἡμεῖς ἐπιχειροῦμεν νὰ κάμωμεν εἰς σέ, νομίζεις ὅτι ἔχεις τὸ δικαίωμα καὶ σὺ νὰ κάμῃς αὐτὰ εἰς ἡμᾶς ; Ἡ, ὅπως φαίνεται, μὲ τὸν πατέρα σου μὲν δὲν εἶχες τὰ ἴδια δικαιώματα καὶ μὲ τὸν κύριόν σου, ἂν ἐτύγχανες νὰ ἔχῃς τοιοῦτον, ὥστε, ὅσα ἠθελὲς πάσχει, ταῦτα καὶ σὺ νὰ κάμῃς εἰς αὐτούς, οὔτε ὅταν ὑβρίζεσαι νὰ ἀποδίδῃς καὶ σὺ τὰς ὑβρεῖς οὔτε ὅταν κτυπᾷσαι νὰ κτυπᾷς καὶ σὺ αὐτούς, οὔτε ἄλλα τοιαῦτα πολλά· πρὸς δὲ τὴν πατρίδα λοιπόν καὶ τοὺς νόμους νομίζεις ὅτι ἔχεις τὰ αὐτὰ δικαιώματα καὶ θὰ σοῦ εἶναι ἐπιτετραμμένον, ὥστε, ἐὰν ἐπιχειρῶμεν ἡμεῖς νὰ σὲ καταστρέψωμεν, διότι νομίζομεν ὅτι εἶναι δίκαιον, καὶ σὺ τότε, ἡμᾶς τοὺς νόμους καὶ τὴν πατρίδα, καθ' ὅσον δύνασαι, θὰ καταστρέψῃς ἐκδικούμενος, καὶ ὅταν κάμῃς ταῦτα θὰ ἰσχυρισθῇς, ὅτι πράττεις δίκαια, σὺ ὁ ὅποιος πράγματι φροντίζεις διὰ τὴν ἀρετὴν ; Ἡ τόσον σοφὸς εἶσαι, ὥστε ἔχει διαφύγει τὴν προσοχὴν σου, ὅτι ἀπὸ τὴν μητέρα καὶ τὸν πατέρα καὶ ὄλους τοὺς ἄλλους προγόνους εἶναι πολυτιμότερον ἢ πατρίς καὶ σεβαστότερον καὶ ἀγιώτερον καὶ ἀνώτερον καὶ κατὰ τὴν γνώμην τῶν θεῶν καὶ κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἀνθρώπων τῶν φρονίμων

νοντα, οἱ δὲ δεῦτεροι ἦσαν μὲν ἀναγκαστικοί, ἀλλὰ δὲν θὰ ὑπῆρξεν ἴσως παράδειγμα ἐλευθέρου πολίτου Ἀθηναίου, ὅστις νὰ μὴ ἐξετέλει ἐκουσίως τὰ καθήκοντα πρὸς τὰ τέκνα, τὰ ὅποια ἐφιλοδόξει νὰ κάμῃ καλὸς καὶ ἀγαθὸς πολίτας διὰ τῆς ἀρμονικῆς ἀναπτύξεως σώματος καὶ ψυχῆς διὰ τῆς μουσικῆς καὶ γυμναστικῆς.

νοῦν ἔχουσι, καὶ σέβεσθαι δεῖ καὶ μᾶλλον ὑπεῖκειν καὶ ὑπα-
 πεύειν πατρίδα χαλεπαίνουσαν ἢ πατέρα, καὶ ἢ πείθειν ἢ
 ποιεῖν, ἃ ἂν κελεύῃ, καὶ πάσχειν, ἐάν τι προσιάττη παθεῖν,
 ἡσυχίαν ἄγοντα, ἐάντε τύπτεσθαι ἐάντε δεῖσθαι, ἐάντε εἰς
 πόλεμον ἄγῃ τρωθήσασθαι ἢ ἀποθανούμενον, ποιητέον
 ταῦτα, καὶ τὸ δίκαιον οὕτως ἔχει, καὶ οὐχὶ ὑπεικτέον οὐδὲ
 ἀναχωρητέον οὐδὲ λειπτέον τὴν τάξιν, ἀλλὰ καὶ ἐν πολέμῳ
 καὶ ἐν δικαστηρίῳ καὶ πανταχοῦ ποιητέον, ἃ ἂν κελεύῃ
 C ἢ ἡ πόλις καὶ ἢ πατρίς, ἢ πείθειν αὐτήν, ἢ τὸ δίκαιον πέ-
 φυκε, βιάζεσθαι δὲ οὐχ ὅσιον οὔτε μητέρα οὔτε πατέρα,
 πολὺ δὲ τούτων ἔτι ἤτιον τὴν πατρίδα ;“ Τί φήσομεν πρὸς
 ταῦτα, ὦ Κρίτων ; “ Ἀληθῆ λέγειν τοὺς νόμους ἢ οὐ ;

ΚΡ. “ Ἐμοιγε δοκεῖ.

XIII. ΣΩ. „ Σκόπει τοίνυν, ὦ Σώκρατες“, φαῖεν ἂν
 ἴσως οἱ νόμοι, „ εἰ ἡμεῖς ταῦτα ἀληθῆ λέγομεν, ὅτι οὐ δί-
 καια ἡμᾶς ἐπιχειρεῖς δοῦναι νῦν ἐπιχειρεῖς. Ἡμεῖς γὰρ σε
 γεννήσαντες, ἐκθρέψαντες, παιδεύσαντες, μεταδόντες ἀπάν-
 D των ὧν οἰοί τ’ ἡμεν καλῶν σοὶ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν πο-
 λίταις, ὅμως προαγορεύομεν τῷ ἐξουσίαν πεποιηκέναι Ἀθη-
 ναίων τῷ βουλομένῳ, ἐπειδὴν δοκιμασθῆναι καὶ ἴδῃ τὰ ἐν τῇ
 πόλει πράγματα καὶ ἡμᾶς τοὺς νόμους, ὧ ἂν μὴ ἀρέσκωμεν
 ἡμεῖς, ἐξεῖναι λαβόντα τὰ αὐτοῦ ἀπιέναι ὅποι ἂν βούληται.
 Καὶ οὐδεὶς ἡμῶν τῶν νόμων ἐμποδῶν ἔστιν οὐδ’ ἀπαγο-
 ρεύει, ἐάντε τις βούληται ὑμῶν εἰς ἀποικίαν ἰέναι, εἰ μὴ
 ἀρέσκοιμεν ἡμεῖς τε καὶ ἡ πόλις, ἐάντε μετοικεῖν ἄλλοσέ ποι

1) Αἱ ἀρχαὶ ἐξήταζον τὴν ἡλικίαν τοῦ δοκιμαζομένου ἂν οὐ-
 τος ἦτο 18 ἐτῶν, ἔπειτα δ’ ἂν ἦτο γνήσιος Ἀθηναῖος πολίτης ἢ
 ἐλεύθερος, ἂν ἦτο δηλ. ἐκ γονέων ἀστῶν (Ἀθηναίων) ἀμφοτέρων καὶ
 μετὰ τοῦτο ἐνεγράφετο οὗτος εἰς τὸ ληξιαρχικὸν γραμματεῖον, δηλ.
 εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐφήβων τοῦ δήμου (τὸ δημοτολόγιον) καὶ ἐγί-
 νετο κύριος τῆς περιουσίας του. Οὕτως εἰσῆρχοντο οἱ ἐφηβοὶ εἰς
 τοὺς ἄνδρας.

καὶ ὅτι πρέπει νὰ τὴν σεβώμεθα καὶ νὰ ὑπακούωμεν εἰς αὐτὴν καὶ νὰ περιποιώμεθα αὐτὴν, ὅταν ὀργίζεται, περισσότερο ἀπὸ τὸν πατέρα καὶ ἢ νὰ προσπαθῶμεν νὰ πείσωμεν αὐτὴν ἢ νὰ πράττωμεν ὅσα διατάσσει καὶ νὰ πάσχωμεν ἂν μᾶς διατάσῃ νὰ πάθωμεν κάτι, ἡσύχως, καὶ εἴτε διατάσσει νὰ κτυπώμεθα, εἴτε νὰ φυλακιζώμεθα καὶ εἴτε εἰς πόλεμον ὀδηγεῖ ἡμᾶς διὰ νὰ πληγωθῶμεν ἢ νὰ φονευθῶμεν, πρέπει νὰ πράττωμεν αὐτά, καὶ τὸ δίκαιον ἔτσι εἶναι, καὶ δὲν πρέπει νὰ ὑποχωρῶμεν, οὐδὲ νὰ ἀποφεύγωμεν, οὐδὲ νὰ ἐγκαταλείπωμεν τὴν τάξιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν πόλεμον καὶ εἰς τὸ δικαστήριον καὶ πανταχοῦ πρέπει νὰ πράττωμεν ὅσα διατάσσει ἡ πόλις καὶ ἡ πατρίς ἢ νὰ πείθωμεν αὐτὴν πῶς ἔχει τὸ δίκαιον, νὰ μεταχειριζώμεθα δὲ βίαν δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον οὔτε πρὸς τὴν μητέρα οὔτε πρὸς τὸν πατέρα, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον τούτων πρὸς τὴν πατρίδα; «Τὶ θὰ εἴπωμεν πρὸς ταῦτα, ὦ Κρίτων; Ὅτι λέγουν ἀληθῆ οἱ νόμοι ἢ ὄχι;

ΚΡ. Εἰς ἐμὲ τουλάχιστον φαίνεται, ὅτι οἱ νόμοι λέγουν ἀληθῆ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 13.

(Οἱ Ἀθηναῖκοι νόμοι ἐπιτρέπουν εἰς πάντα πολίτην νὰ φύγῃ ἐκ τῆς πατρίδος συναποκομίζων τὰ ὑπάρχοντά του, ὅστις μένει εἰς τὴν πατρίδα ἀναλαμβάνει ἱερὰν ὑποχρέωσιν ἀπέναντι τῆς πατρίδος).

ΣΩ. «Συλλογίζου λοιπόν, ὦ Σωκράτη», ἴσως ἤθελον εἰπεῖ οἱ νόμοι, «ἂν ταῦτα τὰ ὁποῖα λέγομεν ἡμεῖς εἶναι ἀληθῆ, ὅτι δηλ. δὲν εἶναι δίκαια ὅσα τώρα ἐπιχειρεῖς νὰ κάμῃς εἰς ἡμᾶς. Ἡμεῖς δηλαδὴ, ἂν καὶ σὲ ἐγεννήσαμεν καὶ σὲ ἀνεθρέψαμεν καὶ σὲ ἐπαιδεύσαμεν καὶ μετεδώσαμεν εἰς σὲ καὶ ὄλους τοὺς ἄλλους πολίτας ἀπὸ ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ ἀγαθὰ ὅσα ἠδυνάμεθα, ὅμως προλέγομεν, μὲ τὸ ὅτι ἐδώσαμεν ἐξουσίαν εἰς ὅποιον θέλει ἐκ τῶν Ἀθηναίων, ἀφ' οὗ ἐξετασθῆ' καὶ ἴδῃ τὰ πράγματα τῆς πόλεως καὶ ἡμᾶς τοὺς νόμους, εἰς ὅποιον δὲν ἀρέσκομεν, ὅτι εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν τούτου, ἀφοῦ λάβῃ τὰ πράγματά του, νὰ ἀπέλθῃ ὅπου θέλει· καὶ κανεῖς ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς νόμους δὲν εἶναι ἐμπόδιον, οὐδὲ ἀπαγορεύει, εἴτε κανεῖς ἀπὸ σᾶς θέλει νὰ μεταβίβῃ εἰς ἀποικίαν, ἐὰν δὲν ἠθέλομεν ἀρέσκει καὶ ἡμεῖς καὶ ἡ πόλις, εἴτε ἐπιθυμεῖ νὰ μετοικήσῃ εἰς κανὲν ἄλλο μέρος, νὰ